

Splav!

sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník

Sobotecké souvislostnění

Kdybychom se na přípravných redakčních schůzkách nezabývali otázkou, s čím novým letos přijít, co by mohlo čtenáře pobavit a zároveň obohatit, nemohl by Splav! být vážně míněným festivalovým časopisem. Ze zamyšlených tváří jednotlivých redaktorů bylo znát, že jde o otázky palčivé a nelehké a že zbrklá odpověď by mohla vyvolat mnoho negativních reakcí a třeba i způsobit úbytek čtenářstva.

Na památné schůzce v nedělním odpoledni 1. 4. 2007, jejíž důležitost potvrzuje i to, že se jí účastnili všichni členové stávající redakce, bylo rozhodnuto, že péči o budoucnost časopisu svěříme do rukou odborníkům. Na doporučení externího spolupracovníka redakce, který si nepřál být jmenován, jsme se spojili s mediálně-analytickou společností CountZero. Tě jsme zadali nelehký úkol – analyzovat předchozí ročníky a stanovit možnosti budoucího rozvoje. Společnost nás neklamala a se svým dvousetstránkovým detailním rozbořem, v němž nechybí ani známé „koláče“ čtenosti, nás seznámila již v průběhu května. Závěr byl jasný – Splav! se musí víc integrovat do festivalového dění, srůstat s festivalem na místech, která byla v předchozích ročnících roztržena či snad přímo chirurgicky oddělena. To je zajisté naším úkolem prvořadým. Vedle této mantry, kterou si od té doby každé ráno před zrcadlem opakuje každý redaktor, jsme se však odhodlali ještě pro změnu viditelnou na první pohled. Letošním tématem je Šrámek v souvislostech. Rozhodli jsme se proto, že nezůstaneme pozadu a do festivalového osudí nějakou tu další souvislost či snad souvislostku přihodíme i my.

A jak že to budeme souvislostnit? Především budeme v každém čísle otiskovat dobové šrámkovské kritiky a úvahy (hned v tomto čísle najdete první část pronikavé studie Bedřicha Fučíka). Ty, kterým takovéto texty nebudou po chuti, pak zajisté oblažíme souvislostí jinou – výběrem ze Šrámkových milostných dopisů.

Přejeme Vám tímto, abyste si Sobotku užili, jak nejlépe umíte. My se budeme snažit, aby Vám k tomu Splav! pomohl maximální možnou měrou.

Jan Chromý

PROGRAM

10.00

Příjezd účastníků

15.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

Zahájení seminárních dílen studentů

17.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

Vernisáž výstavy *Zmizelé Sudety*

19.30 SOKOLOVNA

Irena Dousková: Hrdý Budžes

Divadlo A. Dvořáka Příbram, v hlavní roli

Bára Hrzánová, r. Jiří Schmiedt

22.00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

K posezení a poslechu hrají *Ve3vnoci*

JÍDELNÍČEK

Večeře: Hovězí guláš, houskový knedlík

Na co se letos těším

V rámci Šrámkovy Sobotky se dá těšit na spoustu věcí. Jak na radovánky obvyklé a prověřené (Svižanská jedenáctka a třináctka, patnáctky z knihovny, že zase budeme sázet časopis do pěti do rána, že zase se Splav!em uděláme nějakou ostudu atd.), tak na věci nové nebo staronové (udírna na náměstí, znovuotevření Búrovny).

Zvláštní pozornost však letos zasluhuje zejména vlastní program festivalu. Podle kuloárních informací provázela jeho tvorbu řada obtíží, spousta věcí se musela měnit, občas i dost na poslední chvíli, přesto se nakonec podařilo vyrobit program pestrý, nabitý a leckdy dokonce tematický. Organizačnímu výboru tak určitě patří dík, případně i uznalá poklona.

Boj o náplň festivalu stále ještě probíhá. Nyní prosím vezměte tužku a ve svém programu, který jste dostali při příjezdu, si najděte pondělí 2. července a škrtněte *Hakliádu*. Náhrada je však atraktivní – Rakovinu nevyléčíš, Denis Leary. Když už tu tužku máte v ruce, můžete si k dnešku připsat, že ve 22.00 vystoupí na zahradě Šrámkova domu skupina *Ve3vnoci*. Změny se nevyhnou ani bloku ranních přednášek, prohodí se středeční (*Rubáš*) s páteční (*Štefková*). O případných složitějších permutacích vás budeme informovat.

Na co se tedy na letošní Sobotce těším já? Určitě na *Hrdého Budžese*, nejznámější kus z letošní divadelní části programu, již dnes v sokolovně. V neděli navštívím *Společnost mrtvých básníků 2007*, když už letos umřel ten Bondy, a večerní koncert francouzské lidové hudby, kterou Šrámek tolik miloval. V pondělí (to je ten den, co se nedočkáme *Hakliády*) budou v Sobotce k vidění hned dva živí spisovatelé – nejdříve Petr Nikl, poté J. H. Krchovský. Netradiční a intenzivní zážitek očekávám od úterního semináře *Tělo jako důkaz* docenta Slušného. Pravděpodobně navštívím i čtení z Bezruče od jičínského Literárního spolku, už kvůli tomu třináctislovnému názvu. Ve středu se rozhodně těším na Rockyho IX v podání Divadla Buchty

a loutky. Jak divadelní soubor, tak samotné představení provázejí jen ty nejlepší reference, navíc Italský hřebec je prostě Italský hřebec. Ani večerní *Monology* by nemusely být úplně na píču. Ve čtvrtek navštívím autorské čtení Petra Krále. V pátek zajdu na *Dar jazyka* – ne snad, že bych se na něj těšil, ale když přednáší šéfredaktor, máme účast povinnou. Nevynechám ani *Smutnou podívanou* v režii jednoho známého soboteckého performerera.

Uvedený výčet není míněn jako doporučení, co navštívit (ani kde mě potkat), je to spíše malá ukázka toho, že v letošní nabídce si vybere opravdu každý. Listujte programem, nezapomeňte si v něm pravidelně přepisovat, a hlavně se dobře bavte.

Ondřej Šmejkal

Odkaz Fráni Šrámka

Bedřich Fučík

In: Kritické příležitosti I. Praha, Melantrich 1998, s. 120–131, původně Tvar 1929

Nehledíme-li k formě, zůstává stále, a zvláště dnes, hlavní věcí, má-li autor vůbec co říci, nenutí-li se něco napsat, jen aby něco napsal, bez zřetele k tomu, zda vykonal nějakou práci, zda vytvořil dílo, které dává život dalšímu dílu, bez zření k tomu, zda jeho práce nebyla vůbec marná, nepočítáme-li s jeho osobní ješitností nebo finančním úspěchem. Je zcela dobře možné, aby se i práce umělecká markýrovala. Aby se ukazovalo a vydávalo za umění a za život něco, co jimi nikdy nebylo a být nemohlo. Lze totiž při nepatrné dávce obratnosti, právě tak jako v občanském činnosti, i v umění páchat podvůdky, vydávat něco za věci, které neexistují, lze vyrábět náhražky, a poměrně velmi snadno, tj. bez následků a bez trestně, neboť na takové přečiny a zločiny trest a žaláře stanoveny nejsou. Není přece nic lehčího než rozvířit kolem sebe a své věci řádně prach, takže se pozornost vzbudí, ale vidět nic není. Anebo zakalit vodu, aby nebylo vidět na prázdné dno. Pozorujeme-li současnou mizérii, neubráníme se konečnému přesvědčení, že dnešní umění soustavně *lže*. Vědomě a s bravurou podvádí. Řídí se podmínkami produktivity, trpí a vyhovuje tlaku konzumu, zákon života a umění pro ně vůbec neexistuje. Samo sebe neobelhává, tak neinteligentní přece jenom není, obelhává diváky. Nechce se znát z pohodlnosti, a větší měrou z neschopnosti, ke své povinnosti.

Není to jenom okamžitá nálada, příčin je hodná řádka a táhnou se bůhví už jak dlouho. Nedostatky minulosti staly se přednostmi dneška. Fráňa Šrámek nemohl kdysi napsat *Křižovatky* hůř, než je napsal. Prostě nemohl, nebylo to v něm. Pokazil, co se pokazit a zhudlařit dalo. Vedle něho nebylo silnějšího, byl to všechno podprůměr a průměr. On se dovedl bohorovně a nonšalantně tvářit. Uvěřilo se mu. A pak se to dělalo taky tak. Nechtělo se zpočátku přemýšlet a připustit, že je to průměr, že to nemá vůbec *ducha*. [...]

Málokde jako ve Šrámkově literatuře najdeme tolik pohybu, tolik přesunů, grimas, gest, stesků a proklínání, zapřísahání a pohrdání, slov, která drtí a rozbíjejí, tolik něžnosti a surovosti. A figur i děje dost. Středních poloh Šrámek nemiluje, nýbrž krajnosti co nejvíce vychýlené z rovnováhy. Dělá to *dojem* velkého rozpětí. Mezi

dvěma póly mají stále probíhat jiskry s velkým hlukem a praskotem, s patričným světelným a barevným doprovodem. Čím větší a vzdálenější, čím protilehlejší a příkřejší jsou rozdíly, tím spíše možno odpoutat pozornost od podstaty těchto jevů, od příčin a snad i následků. Počítáno je dobře jen s přítomným okamžikem, který musí být vypraven a vybaven do světa vším komfortem schopným co nejdrzejší konkurence. Všechno je vsazeno na jednu kartu. A záměr se zpravidla zdaří. Těmi krajnostmi zahaluje se celý prostor, nic jiného není pro tento *okamžik* vidět než onu křeč zmítající člověkem, ubohým zvířetem, které se vztyčuje v divokém vzdoru a hned se zase s prokletím kácí a svíjí se po zemi, bezmocně, chabě a malátně, aby se v příštím *okamžiku* zase vzchopilo k nějakému děsnému činu, až čtenáři (či spíše divákovi!) přecházejí oči údivem a vzrušením.

Byl-li nyní – jakoby v nestřeženém okamžiku – Ratkin rozcitlivělý, a dal se dokonce strhnout k nějakému projevu, jenž se zdá zacházet již do intimít, do nichž ovšem u takového zkušeného a zkoušeného muže nikomu na světě nemá nic být a nikdo nemá právo se v nich párat, tím méně má Ratkin – kvůli své vlastní hrdosti a důstojnosti – právo je někomu ukazovat a sdělovat, bude jistě tato neprozřetelnost v příštím *okamžiku* zle potrestána, a Ratkin bude přinucen promluvit nějakou surovost, která ovšem není – tvrdí autor – jeho nitrem diktována, ale je nutno ji říci, protože takoví Ratkinové, všichni Ratkinové na světě mají stud vyvinutý v obzvláštní míře. Tento stud je třeba zachránit, je ho třeba ukázat. Bez onoho studu, projevujícího se právě takto a jinak, se to nemůže obejít. Nenápadně se ukáže přitom na komplikovanost těchto záhadných figur, na jejich složení, naznačí se vhodnými záminkami a nápovědmi – které my, mimochodem řečeno, pokládáme za nestoudnost unyle se tvářící – na nějaké tajemství ležící za oponou těchto zámlk, tajemství, jež neexistuje, které ale velmi vhodně vykonává tlak na všechnu akci hrdinovu, takže je zaklet v nerozpletné síti osudu, vydán mu na milost a nemilost právě tak jako čtenář, který je na tom hůře. Autor neopomene vždy včas naznačit ono vlákno, které se napíná jako lano spojující jenom tak nedbale, protože samozřejmě, ona nedbalá a nic neznamající slova, která nemohou být jinačí, aby nic neprozřetelně neprozradila, když se to autorově smyslu právě nehodí, a ono velké tajemství, které se odehrálo kdysi a jehož poslední jakoby prozaický akt se nyní dokončuje. Všechno je to pěkně skloubeno a vypočítáno. Ale běží zde právě jenom o *okamžiky*. Každý ten okamžik je naprosto samostatná jednotka s ničím na světě nespojená a nesouvisějící, žijící na svou vlastní pěst a jak pámbů dá. Každý je taky jen pro sebe vynalezen. Odnikud neroste a nikam necílí. Neměl začátek a ani nechce mít pokračování. Uvízl někdy v čase nestaraje se o svou existenci. Nelze jej zachránit, nelze s ním nic počít. Odklidit se nedá, protože by pak na jeho místě už nebylo vůbec nic.

[...]

Je-li čas takto rozdroben na samé malé kousíčky, které spolu nikterak vnitřně nesouvisějí, které netvoří soustavný proud, rozpadá se tak i život. Rozlízá od sebe, a i kdyby se to sebevíc a sebepečlivěji slepovalo dohromady, neudrží se a nestechne v jednotný celistvý tok. Je to vydáno zkáze hned při svém vzniku.

Toto je ovšem jenom jeden průhled do Šrámkova světa a jeho složení. Je jich víc. Lze například dělat tolik pohybů, až se člověk unaví k smrti. Lze dělat sport a nedělat přitom vůbec nic. Lze dělat gesta, mnoho gest, nemá-li každé gesto svůj cíl, nevykonala-li se jím nějaká práce, nepoposunul-li se tím gestem život nějak dopředu, je zbytečné. Gesto není dekorací. Gesto neexistuje samo pro sebe, má pravděpodobně své vnitřní odůvodnění, svou nutnost, vyjadřuje na

povrchu paralelní děj uvnitř. Následuje v bezprostřední blízkosti za gestem vnitřním anebo je paralelní časově. Snad se pohyb vnitřní obejde bez průvodu vnějšího, opak je falešný a podvod.

Šrámek si potrpí do značné míry na *gesta*. Jeho hrdinové se potulují světem, střídají místo za místem, v každé chvíli zaujímají jinou pozici, každou chvíli se jinak tváří, vcházejí do nejroztodivnějších situací, v nichž mávají prudce rukama i nohama, mluví, gestikulují celým tělem, ale z těchto situací, jež by v každém jiném případě hrdinu rozdrtily, vycházejí naprosto nezměněni (důvod je ovšem ještě jiný: jsou to psychologické slepeniny a figuríny, s nimiž se ovšem nic nespraví, leda je naházet do stoupy). Ale nejen z jednotlivých situací, nýbrž i z celých románů. Nač všechno to, mohou se nakonec ptát Vilíkové Gabrielové a Štěpy Havlenové, nač všechno to, když se nic, ale naprosto nic nestalo. Tři hrdinové z románu stáli nehnuté na jednom místě, autor s nimi přes všechnu upachtěnou námahu nic nespravil, nepohnul s nimi z místa. V zoufalství, v jistém druhu popletenosti pak pohyboval kulisami, měnil jednu za druhou, čím dál tím rychleji, ale se svými lidičkami nepohnul, ti stojí stále na jednom místě. Nic se nestalo. A najednou se ty ohromné a velkolepé dimenze, v nichž autor pracoval, scvrkávají na docela nepatrné plošky, byl to pouhý *optický klam*, bylo skutečně mnoho pohybů, ale velmi maličkých, odehrávaly se stále na jednom místě a rozměry těchto pohybů se zveličovaly *přesunováním kulis*.

Šrámkovi lidé jsou bez ducha, jako je celé jeho dílo, a proto nemohou udělat gesto, jež by zde bylo něco platné, jehož by bylo potřeba, jímž by mohl být zmnožen a obohacen život. Život u Šrámka stojí nehnuté, zahnívá na jednom místě, lidé pro množství gest nahromaděných dekorativně kolem něho nemohou nic vidět, a máme dojem, že se chtějí stále dostat z onoho místa, na něž byli postaveni, ale že se nemohou odvážit otevřít oči, aby je neporazila skutečná velkolepost života, skutečná sláva života, že kolem sebe pouze hmatají, ale přitom se nehýbají. Jsou slepí. Pohyb jde z prázdna a v prázdnu zase končí. Autor je dělá tragicky rozervané a nešťastné, ale jejich tragika spočívá v tom, že se nacházejí v naprosté tmě, že nic nedělají, že nic nemohou, že skoro neexistují. Není v nich rytmus krve: jsou *vymyšleni*. Odtud je u nich taková strašná odevzdanost a rezignovanost, ač nevědí, komu se odevzdávají a na koho či na co spoléhají. Nevěří ničemu, ani vlastní existenci a právu na ni. Nežijí, *smějí o všem pouze mluvit*. Jsou spoutáni duchem svého tvůrce. Vrtí se neustále na jednom místečku vypařující teplo postele, dlouho nevětrané a nečištěné, zamořené nemocemi a neřestmi. Vlahé teploučko, v němž si libují, jim zřejmě dělá velmi dobře. Toto teplíčko si mamonivě chrání, patlají se v něm. V něm vznikají těla, ale nikoli ona velkolepě hrůzná a obludná těla římská a středověká, mohutná a velkolepá, nýbrž jen těla šrámkovská, z nichž nezbylo nic než vrnící si pokožka. Nikoli vášeň, nýbrž jen střídme a umírněné dráždění této pokožky.

V tomto prostředí a v těchto rozměrech je nutno rozumět také slovu *Křižovatky*. To není svět, nýbrž docela maličký a skromňoučký pelech, na němž se mají křižovat cesty hrdinů. Nekřižuje se nic, jen tření pokožek, opatrnické a racionálně regulované, aby vystačily i na tuto nepatrnou práci. Žije se tu záhadně umělým způsobem, takřka z ničeho, ale i nad tím málem je tu entuziastická radost, namlouvající si divy. Není vášní, jsou jen *zážitky*, to je umělůstka, na níž se však nežije. Co nejvíc zážitků, co nejvíce injekcí, které by prodloužily zdání života! Dráždění a zážitky jsou ventily, jimiž utíkají poslední zbytky sil. Dychtivost smyslů je marná, neboť – otupělé – nemohou nic přijímat. Ztratily citlivost. Zbývá umělá a dělaná uchvátanost,

skutečné žízně zde již dávno není. Muž nebo žena, o nichž se stále mluví jako pólech všeho života (pokožky?!). Není zde nic takového. Jsou pouze chuchvalce, uzlíčky par, oparu, sebraných nachvat dohromady. Pud, jenž by dovedl dirigovat, to také není, neboť každé srážce se předem solidně vyhne. Jsou to prostě, abychom se drželi slov samého Šrámk, „cisterny vyprahlé“, jež nemají čím zazpívat chválu páně. Nevěříme, že by to mohly, anebo snad chtěly, neboť u Šrámk se všechno pohybuje v začarovaném bludném kruhu, z něhož se nevychází (odtud ta nemohoucnost, rezignace a fatalismus). „On všechno dá a nic nedostane, a ona přece také nic nedostane a všechno dá.“ Ale stojí se zde, to je výsledek snadno kontrolovatelný, s rukama prázdnýma a srdcem nedotčeným. Mnoho se mluví o lásce, mnoho se miluje a ještě více proklíná, Boha, svět, ďábla – ale víme již z předešlého, že tu není síly, aby se mohlo milovat, že tu není síly, aby se mohlo nenávidět. Láska by musila mít cíl, a ten by byl patrný. Láska je tu „věčně pobíhající třasořítka, zadýchaná, neboť má vždycky naspěch“ (Tělo), tj. nemá času, nemá ani trvání. Je třeba se stále vzněcovat, znova vyburcovávat, a tak vzniká moderní vitalita náhradou za život, ač Götz objevil, že vitalita vznikla až po válce, kterou byla zadržena a pak zase uvolněna. V náhražce není intenzity, jenom se naparovačně diletuje, a toto diletantství není velké ani tragické. „Srdce je na dlani“ (Ada, Minka, Marta), a není to nikterak náhodné, že změnilo svou fyziologickou polohu a stalo se kusem reklamního hadru. Je to naopak zcela odůvodněné, následek je přirozený, počátek byl vyšinutý a zruďný. Všechna láska, všechno utrpení je lež, neboť Šrámkovi je všechno lhostejné. Toto umění nemiluje a nenenávidí ničeho, chce mít svatý pokoj, který mu dosud nebyl dopřán, ač se mu už slibuje.

(ostatek příště)

PROGRAM NA ZÍTŘEK

10:00 SPOŘITELNA

Slavnostní zahájení

aneb „Dvě hlavy hledají tělo“

13:30 ZAHRADA ŠOLCOVA STATKU

Proměny

Poetický kabaret na motivy textů J. Dědečka

16.30 KOSTEL SV. MÁŘI MAGDALENY

Koncert duchovní hudby

17:00 SPOŘITELNA

Společnost mrtvých básníků 2007

Císařovo nové divadlo

19.30 MĚTSKÉ DIVADLO

Irwin Shaw: Brooklynská idyla

Městské divadlo Mladá Boleslav, r. J. Kettner

22:00 ZAHRADA ŠRÁMKOVA DOMU

K posezení a poslechu hrají Arrache-cœur

22:00 MĚTSKÉ DIVADLO

Yellow Submarine

Filmový klub

Hádej, hádej, hadači

Jako již tradičně, přinášíme i letos soutěživým soboteckým účastníkům prostor pro ukojení jejich vášní. Tentokrát nepůjde o křížovku, nepůjde o scrabble, půjde o soutěž v pravém smyslu literární. Přinášíme Vám báseň nejmenovaného českého autora, na Vás bude uhodnout jeho jméno a název sbírky, ze které báseň pochází. Své tipy odevzdávejte v redakci (dětská knihovna), případně náhodně kolemjdoucím redaktorům. Uhodnuvší zařadíme do slosování a vylosovaný získá hodnotnou cenu. Nezbyvá než dodat: Šťastný úsudek!

Soutěž

Já umírám láskou. Loučím se
již se vším tím světa pychem –
ach zazvoň mi, děvče, k hodince
svým nejstříbrnějším smíchem!

Hrob vykopej na své postýlce,
šest střevíců dlouhý asi,
a místo těch tříštěk borových
v něj nastlej své zlaté vlasy.

Tak měkký to hrob, tak milounký –:
dvě nad hrobem očka svítí,
dva rty kvetou jak růží keř,
dvě líce jak z ráje kvítí.

Však vdova Ty žítí nemůžeš,
nuž ulehni ve hrob ke mně,
a bůh nám dej sladce spočinout
a lehká nám budiž země.

SPLAVI – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník
Vychází v Sobotce během konání 51. ročníku festivalu Šrámkova
Sobotka, od 30. 6. do 7. 7. 2007. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAVI, Milady Horákové 123,
160 00 Praha 6, IČ 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Hanuš AXMANN, Tereza BOTLÍKOVÁ, Jan CHROMÝ,
Lucie KORYNTOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Ja-
kub NOVOSAD, Lukáš NOVOSAD, Kateřina PÍNOVÁ, Vít PRO-
KOPIUS, Michal PUHAČ, Ondřej ŠMEJKAL, Kateřina VESELOV-
SKÁ, Nelly VOSTRÁ

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

Tiráž

Smějeme se s dívkou Splav!u

Milí čtenáři, tato strana bude pravidelně sloužit jako inspirace pro ty z Vás, kteří ještě neodložili svůj stud, a nemohli tudíž dokonale proniknout do té části Šrámkova odkazu, která vábí k erotice a letním hrátkám... Červen končí, Léto je v plném proudu – nechte se tedy ovívat Stříbrným větrem a ponořte své Tělo do řeky, nad níž právě vyšel měsíc...

Upozornění

Stejně jako v letech minulých, i letos budeme rádi za každou Vaši zpětnou vazbu, za každou reakci, za každou kritiku, za každou báseň či za jakýkoliv vlastní příspěvek, který nám dodáte. Splav! je tu pro Vás, tak se snažte.